

Esti Budapest

1955 JAN 7

244
Kerekes Lajos olyan lármát csapott a két fazékfödővel, hogy még a szomszéd ház udvarán is ijedten futottak össze a lakók. Elképzelhető, mit érezhetett Rékai bácsi, *Kerekesék* tőzsomszédja. A nagy lármára kiugrott a gangra: — *Az isten... csak nem jöttek vissza a németek?! — De ahogy megpillantotta Lajcsi ünnepléses ábrázatát, megnyugodott: — No, mi van te? Miért vered a riadót? — Előadás lesz a Magyar Színházban — kiáltott a gyerek, s úgy összeverte az ócska fődöket, hogy szanaszét fröcsögött róluk a kék zománc.*

— *Előadás a színházban? — röpködött innen is, onnan is a csodálkozás. — Ne tréfálgy velünk, te gyerek. Ugyan, mifajta színházi előadás lehet az? A színházak lyukasak, a művészek meg kukoricát főznek valahol — úgy mint mi, nem komédiáznak azok!...*

Rékai bácsi egyideig hallgatta a szóáradatot, aztán megeresztette a hangját: — *Azt mondják lesz, akkor lesz! És ha nem lesz, akkor se szakad ránk az ég, ha elkutyagolunk a színházhoz. Jót tesz a friss levegő, eleget ültünk a pincében. Én megyek!...* — azzal befordult a konyhába. Ha Rékai bácsi megy, akkor nincs min vitatkozni. Rékai bácsi okos ember, a szíve is a helyén van, érdemes a nyomába szegődni.

Elindultunk. Furcsa menet volt. Soványan, rossz ruhában vonultunk végig a Stefánia úton, a Thököly úton át a Magyar Színház felé. A latyakos hólé talpmarasztalóan cuppogott lábunk alatt. Nehezen buk-

SZÍNHÁZI ESTE 1945-ben

dácsolunk a gránát- és bombatölcsérek közt. Sivár volt az utca, a rongyos házak, olyan sivár volt minden, hogy összeszorult az ember szíve tőle. Hogy fogunk itt élni?... Lesz-e valaha meleg otthonunk?... Mikor lesz kenyerünk?... Eh, kár volt elindulni... Otthon az ember csak a saját nyomorúságát látja, de itt kint, az utcán, a város nyomorúsága nehezedik rá. A bús gondok alatt még jobban meggörnyedt a kis csoport. Rékai bácsi nem győzött vígasztalni bennünket. A végén már olyan haragos lett, hogy kiabált. — *Micsoda anyámasszony katonái vagytok! Nem szégyenlitek magatokat?... (Ha mérges volt, mindenkit letegezett.)*

A Magyar Színház előcsarnokában meggyőződünk arról: itt valóban lesz előadás. Ember ember mellett szorongott, dideregve. Nem volt ruhatár, nem volt büfé, csak egy megvakult tükördarab emlékeztetett színházra.

A nézőtér dermesztő hideget árasztott. Senkinek sem jutott eszébe panaszkodni. Csak a tenyerek, lábak verődtek össze néha-néha szerényen, szinte bocsánatkérően. A tömeg várt, vártuk az előadást.

Felgördült a függöny. *Gobbi Hilda* sötétkék szoknyában, fehér blúzban,

kabát nélkül jött ki a színpadra. Meghajolt a közönség előtt, s megszecsengő hangon szavalni kezdte **Ady Endre** versét:

Vörös jelek a Hadak Utján:
Hunniában valami készül,
Rongyos hadak, roppant hadak
Seregeinek vígan, vitézül.

Máma Tűz-ország Magyarországra,
Fagyott testét a láng befutja
Csoda esett, Földre esett
Benépesült a Hadak Utja...

Olvastuk, ismertük a verset előtől is. De azon a napon, 1945 februárjában különös értelmet kapott minden sora. *Vörös jelek a Hadak Utján — Hunniában valami készül... A nép készülődik vígan, vitézül...*

Halálos csend volt a színházban. A vers már régen elhangzott, hosszú másodpercekig néztük *Gobbi Hildát*. Aztán felzúgott a taps. Vihar kél ilyen erővel. Belekapott az emberek szívébe, izmaiba. Kinek tapsoltunk? *Ady Endrének*, a költőnek? *Gobbi Hildának*, az előadónak? Mindkettőnek. *De elsősorban a szabadságot köszöntöttük.* A fakó, sápadt arcokról eltűnt a fásultság, a fáradtság. Fénynyel telt meg a színház...

S jött a többi művész. *Petőfit*, *József Attilát* tolmácsolták nekünk. Kinyíltak a kabátok, a női fejekről le-

csúsztak a kendők. Forróság lepte el fagyos végtagjainkat. Elhallgattuk volna éjjelig is a verseket.

Az előadás végén a művészek felsorakoztak a színpadon. Felállt a tömeg is. Felcsendült az *Internacionálé* dallama: „*Fel, fel, ti rabjai a földnek...*“ Sokan nem ismerték a szöveget, a dal mégis kristályos tisztasággal szállt a magasba. Senki nem kérdezte a másikat: honnan tudod?

Amikor kijöttünk a színházból, úgy éreztük, mintha megnőttünk volna. A szétrombolt várost már nem láttuk kietlennek. Jót nevetünk Rékai bácsi tréfáin, nevetünk azon is, hogy Somsainé, az örökké zsörtölődő asszonyka beleesett egy tekintélyes nagyságú gödörbe, s latyakos lett a fejebúbjáig. Az úton szovjet katonák kis csoportja jött velünk szembe. Rékai bácsi odaképzelt nekik: — *Továrisok! Színházban voltunk!* — Hirtelen elhallgatott. Ugy éreztük mindannyian, nem helyénvaló a dicsekvés a fáradt szovjet katonák előtt. Ők harcolnak... mi meg színházba járunk...

Aggodalmunk hamar szertefoszlott, mert a szovjet katonák ránknevettek... — *Kinevetnek — ugrott melém a kis Szabó Gizi. — Bizonyára azért, mert olyan slamposak va-*

gyunk... De majd én megmutatom... Van nekem még egy nyári ruhám, ha abban meglátnak, tudom istenem, megáll bennük a lélegzet is... — hadarta, s kislányos kacérsággal mosolygott vissza a szovjet katonákra.

Valaki a társaságból belekiáltott a ködös estébe: „*Vörös jelek a Hadak Utján. Hunniában valami készül...*“ A kiáltás messze szállt, beleolvadt a távolban dübörgő ágyúk zajába.

★

A Nemzeti Színház társalgójában *Gobbi Hilda* elgondolkozva néz maga elé: — ... *No, én aztán nem sokat mondhatok arról a fellépésemről. Szavaltam én mindenütt. Színházban, gyárudvaron, vonaton, ahol éppen lehetett. Romokat takarítottunk, építettünk, szerveztünk, előadást tartottunk, készülődünk a jövőre. A Magyar Színházban is sovány arcok néztek rám. Hideg volt, s én nem tudtam mást adni, mint egy verset.*

— *Azért jöttem, hogy azt a verset megköszönjem — vetettem közbe. Gobbi Hilda elhárítja a dicséretet: — Minden becsületes művész ezt tette... — Ez igaz. De azért engedje meg, hogy egy XIV. kerületi ház lakói nevében most, tíz esztendő után elmondjam: az után a színházi este után sokáig nem tudtunk elaludni... S a házban két hét alatt kilencen tanulták meg *Ady Endre* versét... A kommunista Rékai bácsi pedig ezt jegyezte fel agyonnyűtt zsebnaptárába: „*Gobbi Hilda is a mi művésznünk...*“*

Balla Anna